

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ: СУТНІСТЬ, ЗНАЧЕННЯ ТА ПРИНЦИПИ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

FINANCIAL INCLUSION: ESSENCE, MEANING AND PRINCIPLES IN THE BANKING SECTOR OF UKRAINE

У статті обґрунтовується значення фінансової системи у відновленні країни в повоєнний період та її адаптація до викликів воєнного часу. Фінансова інклюзія розглядається як ключовий фактор соціально-економічного розвитку, спрямований на забезпечення доступу до фінансових послуг для всіх категорій населення, включаючи соціально вразливі групи. Описано важливість фінансової інклюзії для України у контексті відновлення економіки, зокрема через забезпечення доступу до фінансових послуг ветеранам війни. Відзначено активну роль Національного банку України у підтримці фінансової стабільності та розвитку фінансового ринку, а також у реалізації стратегії сталого розвитку відповідно до міжнародних стандартів ESG. Окреслено основні принципи та аспекти фінансової інклюзії, включаючи її доступність, прийнятність, економічну вигідність та якість послуг.

Ключові слова: фінансова інклюзія, фінансова грамотність, фінансова система, банківська послуга, соціальна інклюзія.

The article substantiates the importance of the financial system in the country's recovery during the war period and its adaptation to the challenges of wartime. Financial inclusion is considered a key factor in socio-economic development, aimed at ensuring access to financial services for all categories of the population, including socially vulnerable groups. Particular attention is paid to international initiatives in the field of financial inclusion, in particular, studies by the IMF and the World Bank, which assess the level of financial accessibility and its impact on economic development. It is noted that 2024 became a turning point in the development of financial inclusion, with the transition from gradual improvements to systemic transformations. Also, changes in the approaches of international organizations, such as CGAP and UNSGSA, which are aimed at expanding the impact of financial services through the integration of social and economic factors, are indicated. The importance of financial inclusion for Ukraine in the context of economic recovery, in particular, through ensuring access to financial services for war veterans, contributing to their social and economic reintegration, is described. The active role of the National Bank of Ukraine in supporting financial stability and development of the financial market, as well as in implementing a sustainable development strategy in accordance with international ESG standards, is noted. The article also outlines the main principles and aspects of financial inclusion, including its accessibility, acceptability, cost-effectiveness and quality of services. Key indicators for assessing the level of financial inclusion are identified, such as access to financial services, the level of financial literacy, social inclusion and innovative technologies. It is noted that financial inclusion is not an end in itself, but acts as a tool for achieving higher goals, such as sustainable development, economic growth and reducing inequality. In addition, the financial sector should not only ensure access to services, but also contribute to real improvements in the well-being of the population.

Keywords: financial inclusion, financial literacy, financial system, banking system, social inclusion.

УДК 336.71:336.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastructure82-20>

Руда О.Л.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування,
Вінницький національний аграрний
університет

Ruda Oksana

Vinnitsia National Agrarian University

Постановка проблеми. Фінансова інклюзія є одним із ключових факторів економічного розвитку та соціальної стабільності. Відсутність належного рівня фінансової інклюзії може призводити до поглиблення соціальної нерівності, обмеження економічної активності населення та послаблення стійкості банківської системи.

У банківській сфері фінансова інклюзія є не лише засобом підвищення обсягів клієнтської бази, але й інструментом соціальної відповідальності, що сприяє зниженню рівня бідності та розширенню економічних можливостей. Крім того, в умовах війни значна частина населення переміщується як всередині країни, так і за її межі, що ускладнює забезпечення доступу до фінансових послуг. Зміна економічного середовища вимагає від банків впровадження інноваційних підходів.

Проблема фінансової інклюзії в Україні також тісно пов'язана з необхідністю забезпечення со-

ціальної рівності, підтримки вразливих груп населення, таких як внутрішньо переміщені особи, пенсіонери та молодь. Недостатній рівень фінансової інклюзії призводить до зростання економічної нерівності та обмежує можливості для стабільного економічного зростання.

Таким чином, постає нагальна необхідність дослідження сутності, принципів і значення фінансової інклюзії для банківської сфери України в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фінансової інклюзії все частіше розглядаються у працях вітчизняних та закордонних вчених. Це свідчить про визнання фінансової інклюзії одним із перспективних та дієвих методів розвитку фінансової системи. Зокрема, сутність, розвиток, функціонування значення та принципи фінансової інклюзії досліджувалися у працях таких вчених, як: І.В. Гнидюк [8], Д.В. Грудініна [3], С.В. Онищенко [6], М.В. Ливдар [5], Н.М. Тімошенко [8] та інші.

Формулювання цілей статті. Розкрити сутність поняття фінансової інклюзії та дослідити ключові принципи фінансової інклюзії, їхню роль та значення для банківської сфери.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова система є ключовою складовою відновлення країни в повоєнний період. Усі її елементи гостро реагують на виклики, пов'язані з воєнним станом, і потребують адаптації до сучасних умов.

До війни розвиток фінансової системи України здійснювався відповідно до Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року. Однак, у серпні 2023 року набрала чинності нова Стратегія розвитку фінансового сектору, яка враховує виклики воєнного часу та визначає ключові стратегічні цілі для розвитку фінансової системи, серед яких центральну роль відведено фінансовій інклюзії.

Питання фінансової інклюзії привертають увагу як науковців, так і міжнародних організацій. Зокрема, Міжнародний валютний фонд (МВФ) регулярно здійснює статистичні дослідження, що стосуються розвитку цифрових фінансових технологій, їхнього впливу на фінансову доступність та підвищення рівня фінансової грамотності. Група Світового банку також активно займається моніторингом фінансової доступності [6].

2024 рік став переломним для сектору фінансової доступності, ознаменувавшись значними змінами та новими напрямками розвитку.

В останні роки фінансова інклюзія зазнала значних змін, спрямованих на формування більш чіткої теорії трансформаційних змін і переходу від поступового розширення доступу до досягнення значущих результатів. Одним із прикладів цієї еволюції стало стратегічне репозиціонування офісу UNSGSA, який змістив акцент з фінансової інклюзії на фінансове здоров'я. Такий підхід відображає усвідомлення того, що кінцевою метою є не лише забезпечення доступу до фінансових послуг, але й покращення якості життя завдяки їх використанню.

Подібну ідею втілює ініціатива «Фінансова інклюзія 2.0» від CGAP, яка акцентує на необхідності максимізації впливу фінансових послуг через інтеграцію принципів стійкості, справедливості та досягнення глобальних цілей, таких як боротьба зі зміною клімату та просування гендерної рівності. Ці підходи підкреслюють важливість переосмислення ролі фінансів не як самодостатньої галузі, а як інструменту для досягнення соціальних і економічних змін.

Важливі уроки можна побачити на прикладі проєкту CFI в блакитній економіці, здійсненого в партнерстві з екологічною організацією Rare. Один із сценаріїв передбачав надання рибалкам кредитів для придбання більших сіток, що сприяло фінансовій доступності, але водночас призвело до надмірного вилову риби та шкоди довкіллю. Альтернативний підхід, зосереджений

на заощадженнях і кредитах для створення додаткових джерел доходу, зменшив тиск на природні ресурси та сприяв сталому розвитку.

Ці приклади демонструють головний урок: фінансова інклюзія не є самоціллю. Її значущість визначається тим, наскільки вона сприяє досягненню вищих цілей, таких як сталий розвиток, доступ до освіти чи охорони здоров'я, а також нові економічні можливості [2].

Українські науковці визначають фінансову інклюзію як процес забезпечення доступу до фінансових послуг для всіх верств населення, зокрема соціально вразливих груп, з метою підвищення добробуту та зміцнення соціально-економічної безпеки. У своїх працях вони підкреслюють, що фінансова інклюзія є ключовим чинником соціально-економічного розвитку, оскільки вона сприяє зниженню рівня бідності та стимулює економічне зростання.

Дослідження у цій сфері охоплюють питання створення умов для розширення доступу до фінансових послуг, підвищення фінансової грамотності населення та подолання бар'єрів, що перешкоджають інклюзії. Фінансова інклюзія зосереджує увагу на забезпеченні доступу до широкого спектра фінансових послуг, таких як банківське обслуговування, кредитування, страхування та інвестиції, для максимально широкого кола громадян, особливо тих, хто традиційно залишається поза межами фінансової системи [6].

Сьогодні платіжні послуги займають провідне місце на ринку фінансових послуг як в Україні, так і за її межами. Рівень довіри населення та бізнесу до фінансового сектору значною мірою визначається надійністю та безперебійністю здійснення грошових розрахунків.

У цьому контексті варто відзначити, що під час занепокоєння громадян щодо доступності банківських послуг на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну [4].

Водночас концепція фінансової інклюзії має на меті подолання соціальної нерівності, створюючи можливості для ефективної інтеграції в суспільне та економічне життя вразливих груп населення. В сучасних умовах в Україні саме ветерани російсько-української війни часто стикаються з низкою соціальних, психологічних та економічних проблем, які ставлять їх у становище вразливої групи. Успішна реінтеграція ветеранів у суспільне життя є важливим фактором для зміцнення соціально-економічної безпеки України, і цей процес вимагає активних заходів у сфері розвитку фінансової та цифрової інклюзії

Фінансова інклюзія – це процес забезпечення доступу до основних фінансових послуг (банківські рахунки, кредитування, страхування, електронні платежі) для широких верств населення, особливо для груп із низьким рівнем доходу та тих, хто

проживає в економічно слабких або віддалених регіонах. Мета фінансової інклюзії – зменшення фінансової ізоляції, сприяння економічному зростанню та забезпечення соціальної справедливості.

Основними аспекти сутності фінансової інклюзії є: доступність (забезпечення фізичного або цифрового доступу до фінансових послуг); прийнятність (адаптація фінансових продуктів до потреб різних соціальних груп); доступність за ціною (послуги повинні бути економічно вигідними для споживачів); якість послуг (надання зрозумілих, надійних і безпечних продуктів).

Для ефективного забезпечення фінансової інклюзії необхідно дотримуватися наступних принципів: недискримінація – рівний доступ до фінансових послуг для всіх категорій населення; прозорість – чітке інформування споживачів про умови та особливості фінансових продуктів; інноваційність – впровадження новітніх технологій для покращення доступу до фінансових послуг (мобільні банкінги, цифрові гаманці тощо); партнерство – співпраця між державними, приватними та неурядовими організаціями; захист прав споживачів – забезпечення конфіденційності даних і безпеки операцій.

Фінансова інклюзія – це ключовий елемент розвитку сучасної банківської системи, що сприяє економічному зростанню, соціальній рівності та інноваційним перетворенням у фінансовій сфері. Банки, впроваджуючи принципи фінансової інклюзії, можуть не лише підвищити свою конкурентоспроможність, а й відігравати важливу роль у розв'язанні соціально-економічних проблем.

У банківській діяльності фінансова інклюзія має значний вплив, оскільки сприяє: розширенню клієнтської бази, залучення нових клієнтів із різних соціальних груп та регіонів; зростанню обсягів фінансових операцій, активізація обігу коштів у банківській системі; стабільності фінансової системи, підвищення економічної активності та соціальної стабільності завдяки зниженню нерівності; розвитку нових продуктів і послуг, інноваційні рішення сприяють задоволенню потреб різних груп клієнтів; зміцненню репутації банків, участь у програмах фінансової інклюзії позитивно впливає на імідж банківських установ.

В економічних і банківських дослідженнях використовуються наступні показники для оцінки рівня фінансової інклюзії:

1. Доступ до фінансових послуг: відсоток дорослого населення, яке має банківський рахунок; кількість банківських відділень та банкоматів на 10 000 осіб; частка населення, яке має доступ до електронних платіжних систем.

2. Використання фінансових послуг: частота використання банківських рахунків (кількість операцій на одного клієнта); рівень використання кредитних, страхових і депозитних продуктів; частка

населення, яка використовує мобільний банкінг або фінтех-послуги.

3. Доступність фінансових послуг: вартість фінансових продуктів (комісії, відсоткові ставки тощо); частка населення, яке вважає фінансові послуги доступними за ціною.

4. Фінансова грамотність: рівень обізнаності населення щодо основних фінансових продуктів і послуг; частка людей, які здатні ефективно управляти своїми фінансами.

5. Соціальна інклюзія у фінансах: частка жінок, молоді, людей із низьким доходом, які мають доступ до фінансових послуг; рівень обслуговування населення у віддалених або сільських регіонах.

6. Інноваційні показники: поширення цифрових фінансових технологій (FinTech); частка онлайн-банкінгу та мобільних гаманців у загальній структурі фінансових операцій.

Ці показники допомагають аналізувати та відстежувати ефективність заходів із підвищення рівня фінансової інклюзії та розробляти подальші стратегії для вдосконалення банківської сфери.

За даними Світового банку, фінансова доступність є важливим інструментом у боротьбі з бідністю та підвищенні рівня добробуту. Фінансова інклюзія передбачає забезпечення окремих осіб і підприємств доступом до корисних і доступних фінансових продуктів і послуг, таких як транзакції, платежі, заощадження, кредити та страхування, які відповідають їхнім потребам і надаються відповідально та стабільно. Фінансова доступність визнана важливим чинником для досягнення семи із сімнадцяти цілей сталого розвитку. Країни G20 взяли на себе зобов'язання сприяти фінансовій доступності на глобальному рівні, підтвердивши свою прихильність до впровадження Принципів високого рівня G20 щодо цифрової фінансової інклюзії [1].

Національний банк України активно сприяє відновленню економіки та відбудові країни, спрямовуючи зусилля на відновлення стабільного економічного зростання. Він підтримує економічну політику Кабінету Міністрів та заходи, які сприяють зміцненню обороноздатності України, а також інтеграції до Європейського Союзу. Окрім цього, НБУ працює над розвитком фінансового ринку, підвищенням якості та доступності фінансових послуг, забезпеченням відповідальності учасників ринку, а також посиленням прозорості як для банків, так і для небанківських фінансових установ. НБУ також активно захищає права споживачів фінансових послуг і працює над підвищенням фінансової грамотності громадян. Важливим аспектом є також підтримка сталого розвитку згідно з міжнародними ESG-стандартами, з акцентом на довгострокову перспективу. НБУ забезпечує безбар'єрний доступ до фінансових послуг для осіб з інвалідністю як у відділеннях банків, так і через дистанційні канали.

Національний банк України вдруге з початку повномасштабної війни росії проти України оновив свою інституційну Стратегію, яка орієнтована на боротьбу з російською агресією та відновлення країни. Зокрема, у відповідь на нові реалії, регулятор переглянув та доповнив перелік пріоритетних заходів Стратегії НБУ. Це оновлення сприятиме підвищенню ефективності роботи Національного банку в умовах швидко змінюваного зовнішнього середовища, зміцненню готовності до нових викликів та можливих сценаріїв розвитку ситуації.

«Ми живемо в умовах непередбачуваних зовнішніх обставин, наша задача – під час стратегічного планування скорочувати зону невизначеності. Оновлена Стратегія НБУ виконує цю задачу. Ми плануємо зону визначеності та в міру можливостей уточнюємо свої пріоритетні завдання у відповідь на нові виклики, – зазначив Голова Національного банку Андрій Пишний. – Базовим залишається наше ключове зобов'язання – виконувати мандат за будь-яких умов. Водночас ми розширимо інструментарій та шляхи для його досягнення, застосуємо наш досвід за напрямками, які раніше були невластиві центробанку, збільшимо масштаби роботи, пов'язаної із фінансовою інклюзією, а також плануємо нові задачі для продовження внутрішньої трансформації й посилення ефективності команди, зокрема через корпоративну культуру» [7].

Перелік пріоритетних завдань регулятора був доповнений низкою актуальних заходів і уточнених індикаторів, зокрема: у зв'язку з поглибленням євроінтеграційного курсу оновлено формулювання цілі 3 – «Фінансова система сприяє відновленню країни та інтегрується до ЄС» – та уточнено ініціативи для її реалізації. Зокрема, зусилля Національного банку будуть додатково зосереджені на: інтеграції до ринку фінансових послуг ЄС; розробленні та впровадженні Політики ESG для фінансового сектору; дотриманні вимог до системи корпоративного управління учасників фінансового ринку (постійно, з урахуванням ризик-орієнтованого підходу); стимулюванні розвитку фінансової інклюзії, в тому числі з урахуванням потреб ветеранів війни в Україні; ініціативах з розвитку кредитування та фінансової грамотності населення та підприємців, зокрема з урахуванням нових міжвідомчих стратегій (Стратегії з розвитку кредитування та Національної стратегії розвитку фінансової грамотності до 2030 року) [7].

У 2025–2026 роках Міністерство освіти і науки України планує запровадити в шкільну програму для 8 та 9 класів обов'язковий предмет «Підприємництво та фінансова грамотність». Для цього предмета Національний банк підготував спеціальну модельну навчальну програму, яка вже отримала схвалення Міністерства освіти і науки України [9].

В Україні спостерігається позитивна динаміка зростання рівня фінансової грамотності серед населення, що є результатом впровадження низки ініціатив Національного банку України. Серед них варто виокремити проєкт НБУ «Центр фінансових знань» під назвою «Талан», а також онлайн-платформу «Гаразд», які орієнтовані на підвищення обізнаності громадян про фінансові послуги та продукти.

Освітній сайт «Гаразд» був створений Національним банком України за підтримки Міжнародної фінансової корпорації (IFC) в рамках чотирирічної Програми технічної допомоги «Фінансова інклюзія для економічного зростання», яка реалізується в партнерстві з Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань (SECO) та Фондом ефективного врядування Уряду Великої Британії в Україні (GGF).

В «Дії» також можна знайти безкоштовні курси з фінансової грамотності, а Національний банк України розробив спеціальну програму для інтеграції цього навчання в шкільну програму, що доступна на сайті «Талан». Крім того, існує багато інших курсів з фінансової грамотності, які можна знайти як на українських платформах, так і на міжнародних майданчиках, таких як Prometheus, Coursera, EdEra [5].

Крім того, Національний банк України активно працює над створенням концепції оператора фінансової інклюзії, яка передбачає можливість надання спеціальних ліцензій компаніям та банкам, зацікавленим у наданні фінансових послуг у малих населених пунктах та прифронтових регіонах. Ці ініціативи не лише сприяють підвищенню фінансової грамотності серед населення, але й забезпечують доступність фінансових послуг для різних соціальних груп, що є важливим кроком на шляху до досягнення фінансової інклюзії в Україні. Додатково, реалізація таких заходів сприятиме розвитку фінансових послуг в регіонах, які раніше могли бути недостатньо охоплені традиційними фінансовими інститутами, покращуючи економічну ситуацію та підтримуючи соціальну стабільність.

Проте все ж залишаються перешкоди та виклики, що необхідно подолати на шляху розвитку фінансової інклюзії в банківській системі:

1. Економічні чинники:

- низький рівень доходів населення: Значна частина громадян не може дозволити собі користування фінансовими послугами через низькі доходи;

- інфляція та економічна нестабільність: Ці чинники знижують довіру до банківської системи та стимулюють населення уникати використання формальних фінансових послуг;

- висока вартість фінансових послуг: Високі комісії, плата за обслуговування рахунків та інші

витрати роблять банківські продукти недоступними для певних груп населення.

2. Соціальні фактори:

– низький рівень фінансової грамотності: Значна частина населення не володіє базовими знаннями про фінансові продукти та не розуміє переваг їх використання;

– соціальна нерівність: Вразливі групи населення, такі як внутрішньо переміщені особи, пенсіонери, люди з обмеженими можливостями та мешканці сільських регіонів, мають обмежений доступ до фінансових послуг.

3. Технологічні бар'єри:

– недостатня інфраструктура: Брак банківських відділень і банкоматів у віддалених регіонах ускладнює доступ до фінансових послуг;

– обмежений доступ до Інтернету: У деяких регіонах України спостерігається низький рівень доступу до цифрових фінансових сервісів через слабкий розвиток Інтернет-інфраструктури;

– цифровий розрив: Багато людей, особливо старшого віку, не вміють користуватися цифровими технологіями для доступу до банківських послуг.

4. Довіра до фінансової системи:

– недовіра до банківських установ: Наслідки банківської кризи, банкрутства банків та воєнних дій знижують довіру населення до фінансових інститутів;

– непрозорість банківських умов: Недостатня прозорість у роботі банків та приховані комісії відштовхують потенційних клієнтів.

5. Регуляторні та правові виклики:

– складні процедури ідентифікації клієнтів: Високі вимоги до верифікації особи ускладнюють доступ до банківських послуг, особливо для внутрішньо переміщених осіб;

– відсутність сприятливого регуляторного середовища: Недостатньо стимулюючих заходів з боку держави для розширення доступності фінансових послуг.

6. Вплив війни та кризових ситуацій:

– міграція населення: Вимушене переміщення громадян створює труднощі у доступі до банківських послуг у нових регіонах проживання;

– руйнування інфраструктури: Банківські установи в зоні бойових дій припиняють роботу, що знижує доступність послуг для місцевих жителів.

Ці виклики потребують системного підходу, включаючи розвиток фінансової грамотності, стимулювання цифровізації, покращення банківської інфраструктури та підвищення довіри до фінансових інститутів.

Висновки. Отже, фінансова інклюзія, яка передбачає забезпечення широкого доступу населення до фінансових послуг, має ключове значення для економічного відновлення країни. Важливим аспектом цієї стратегії є підтримка

розвитку фінансових послуг для людей з інвалідністю, а також забезпечення безперервного доступу до фінансових послуг на деокупованих територіях, що сприяє стабілізації соціально-економічної ситуації в цих регіонах.

Очевидно, що сектор фінансової інклюзії перебуває на критичному етапі змін. Потрібно проявити достатню сміливість, щоб вийти за межі традиційних метрик і підходів, переосмислюючи інструменти, критерії успіху та те, що справді має значення. Це вимагає кращого розуміння того, який внесок фінансова інклюзія робить у життя людей і як це можна більш точно виміряти. На цьому роздоріжжі важливо узгодити визначення, які більш чітко відображають зміни, зосереджені на реальних фінансових наслідках, та на розробці нових показників, що оцінюють фінансовий стан.

Майбутній шлях полягає не в простому розширенні доступу до фінансових послуг за будь-яку ціну, а в тому, щоб фінанси сприяли реальним, позитивним змінам, які необхідні нашому світу.

Також важливо продовжувати підтримувати програми підвищення фінансової грамотності, спрямовані на поширення основних знань серед громадян, що допоможе їм краще орієнтуватися у фінансових питаннях. Розробка інклюзивних фінансових продуктів, а також активна участь у програмах соціальної відповідальності та захисту прав споживачів, сприятиме стабільному та рівноправному доступу до фінансових можливостей для всіх верств населення.

Отже, фінансова інклюзія є не лише механізмом забезпечення доступу до фінансових послуг, а й важливим інструментом для досягнення сталого розвитку та соціальної справедливості. Вона створює умови для збалансованого економічного зростання, допомагаючи вирішувати найбільш нагальні проблеми сучасного світу, такі як нерівність, бідність та обмежений доступ до ресурсів. Через фінансову інклюзію ми можемо побудувати більш рівноправне, справедливе і стійке суспільство, де кожен має можливість реалізувати свій потенціал і досягти фінансового добробуту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion> (дата звернення: 22.01.2025).

2. Financial Inclusion Entering a New Era – Center for Financial Inclusion. URL: <https://www.centerforfinancialinclusion.org/2025-financial-inclusion-entering-a-new-era/> (дата звернення: 22.01.2025)

3. Грудініна Д.В., Проць В.І. Фінансова інклюзія як аспект розвитку України. *Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 30 квітня 2024 р.). Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний уні-

верситет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2024. С. 200–202. URL: <https://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19690> (дата звернення: 26.10.2024).

4. Краус К.М., Краус Н.М., Поченчук Г.М. Інституціональні аспекти та цифровізація фінансової інклюзії в національній економіці. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 2. URL: <http://surl.li/akaur1> (дата звернення: 25.01.2025).

5. Ливдар М.В., Новосад Д.І. Фінансова інклюзія: інноваційні фінансові інструменти для сталого економічного розвитку. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 3 (31). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-367-380](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-367-380) (дата звернення: 24.01.2025)

6. Онищенко С.В., Глушко А.Д. Фінансова та цифрова інклюзія ветеранів в аспекті зміцнення соціально-економічної безпеки. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 15. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-03-04> (дата звернення: 25.01.2025)

7. Оновлення Стратегії НБУ: підвищення ефективності в умовах мінливого сьогодення URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovlennya-strategiyi-nbupidvischennya-efektivnosti-v-umovah-minlivogo-sogodennya> (дата звернення: 23.01.2025)

8. Тимошенко Н.М., Гнидюк І.В., Маршук Л.М. Фінансова інклюзія, як стратегічний напрям розвитку фінансового сектору України. *Інклюзивна економіка*. 2024. № 1(03). URL: http://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusive_economics/article/view/83/81 (дата звернення: 23.01.2025)

9. У Києві відбулася перша конференція з фінансової грамотності FinLit Forum. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-kiyevi-vidbulasya-persha-konferentsiya-z-finansovoyi-gramotnosti-finlit-forum> (дата звернення: 26.01.2025)

lizatsii resursiv: Materialy VII Vseukrainskoi naukovopraktychnoi konferentsii (m. Odesa, 30 kvitnia 2024 r.), Odesa: DZ "Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichniy universytet imeni K. D. Ushynskoho", Tsentrsotsialno-politychnykh doslidzhen "Politicus", p. 200–202. Available at: <https://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/handle/123456789/19690> (accessed: 26.01.2025)

4. Kraus K.M., Kraus N.M., & Pochenchuk H.M. (2022). Instytutsionalni aspekty ta tsyfrovizatsiia finansovoi inkluzii v natsionalnii ekonomitsi [Institutional aspects and digitalization of financial inclusion in the national economy]. *Innovation and Sustainability*, (2). Available at: <http://surl.li/akaur1> (accessed: 25.01.2025)

5. Livdar, M.V., & Novosad, D.I. (2024). Finansova inkluziia: innovatsiini finansovi instrumenty dlia staloho ekonomichnoho rozvytku [Financial inclusion: Innovative financial instruments for sustainable economic development]. *Nauka i tekhnika sohodni*, 3(31). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-367-380](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-367-380) (accessed: 24.01.2025)

6. Onyshchenko, S.V., & Hlushko, A.D. (2024). Finansova ta tsyfrova inkluziia veteraniv v aspekti zmitsnennia sotsialno-ekonomichnoi bezpeky [Financial and digital inclusion of veterans in the context of strengthening socio-economic security]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*, (15). DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-03-04> (accessed: 25.01.2025)

7. National Bank of Ukraine. (2024). Ono vlen nia Stra-tehii NBU: pidvyshchennia efektyvnosti v umovakh minlyvoho sohodennia [Updating the NBU strategy: Increasing efficiency in a changing environment]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovlennya-strategiyi-nbu--pidvischennya-efektivnosti-v-umovah-minlivogo-sogodennya> (accessed: 23.01.2025)

8. Timoshenko N.M., Hnidiuk I.V., & Marshuk L.M. (2024). Finansova inkluziia, yak stratehichniy napriam rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy [Financial inclusion as a strategic direction for the development of Ukraine's financial sector]. *Inklyuzivna ekonomika*, 1(03). Available at: http://journals.kpdi.in.ua/index.php/inclusive_economics/article/view/83/81 (accessed: 23.01.2025)

9. U Kyievi vidbulasia persha konferentsiia z finansovoi hramotnosti FinLit Forum [The first FinLit Forum conference on financial literacy took place in Kyiv]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/u-kiyevi-vidbulasya-persha-konferentsiya-z-finansovoyi-gramotnosti-finlit-forum> (accessed: 26.01.2025)

REFERENCES:

1. The World Bank. Available at: <https://worldbank.org/en/topic/financialinclusion> (accessed: 22.01.2025)

2. Financial Inclusion Entering a New Era – Center for Financial Inclusion. Available at: <https://www.centerforfinancialinclusion.org/2025-financial-inclusion-entering-a-new-era/> (accessed: 22.01.2025)

3. Grudinina D.V., & Prots V.I. (2024). Finansova inkluziia yak aspekt rozvytku Ukrainy [Financial inclusion as an aspect of Ukraine's development]. *Suchasna ukrainska derzhava: vektory rozvytku ta shliakhy mobi-*